

Cumali Ünalđı Hasannebioğlu'nun Şiirinde Gelenek Damarı

Cumali Ünalđı Hasannebioğlu ağabey ile zannersem 1995 yılında İzmir'de *Harman* dergisinin organize ettiği bir Şiir Őöleninde tanışmıştık. Daha önceden bir tanışıklığım ya da Şiirlerini okumuşluğum olmadığından mıdır nedir bilmiyorum ya da bürokratik yüzleri çok zaman itici bulduğumdan mıdır her ne ise bir muhabbet ortamı oluşmamıştı. Hâlbuki onu *Çerağ* ve *Bir Gecenin Şiiri* kitapları ile tanıyordum ama taşrada bu kitaplara ulaşma imkânım olmamıştı herhalde. Őölen için misafirler toplanmış ve bir otelde konaklarken Arif Ay ile Murat Kapkınar'ın rahmetli Nuri Pakdil ile ilgili tartışmaları o kadar ileriye gidince bir büyük olarak araya girip ikisini de sakinleştirip tartışmayı tatlıya bağlaması dikkatimi çekmişti. İçin doğrusu ondan sonra ancak 2011 yılında kendisini Eskişehir'de bir Şiir Őölenine davet edinceye kadar kendisiyle irtibatım kesilmişti.

İşte bu tarihten sonra imzalayıp verdiği *Andolsun Aşka* kitabı ile aramızda bağ tekrar kuruldu ve bu bağ kıyamete kadar kopmaz inşallah. *Andolsun Aşka* kitabı aynı zamanda Şairin toplu Şiirleri. Bu vesile ile daha önce edinemediğim kitapları da bu kitabın içinde bulmuştum. Hani elimize aldığımız bir kitabı önce herhangi bir sayfasını tefeül sayıp okuduktan sonra başka sayfalara geçeriz. Kitabı açar açmaz *Elif* bölümü ile karşılaşınca ister istemez toparlandım ve kitabın ilk Şiiri *Münâcât* ile gönül dilimize bal çaldı Şair. Kitabı elime aldığım gün neredeyse kitabın yarısını okudum. Bu arada başka toplu Şiirlerden oluşun bir başka Şairin kitabını da bir gün önce almış okumaya başlamıştım. İster istemez iki Şairi karşılaştırmaya çalıştım. Bu Şair kitapları çok satan ve çok yazan bir Őairdi. Cumali ağabey'e iki kitabın gönlüme yansımısını anlattım ve kendisinin neden o Şair kadar meşhur bir Şair olmadığını sordum. O da "Kola mı çok satılır ayran mı" dedi. Ben de kolanın çok satıldığını söyledim. Bunun üzerine "Kola mı faydalı, ayran mı faydalı" dedi. Ben de elbette ayran faydalı dedim. O da bunun üzerine "O zaman onun Şiiri kola, benim Őiirim ayrandır" demişti.

Cumali Ünalđı Hasannebioğlu ağabeyin ilkokula beş yaşında başladığını ve okula başlamadan bütün duvarlara tahtalara adını yazacak kadar çalışkan olduğunu duymuştum. Onunla yapmış olduğumuz edebiyat sohbetlerinin birisinde gönlündeki

Şiir kıvılcımlarını ilk tutuşturanın Fuzûli, Yunus Emre ve Niyazi Mısri olduğunu aklımda kaldığı kadarıyla Şöyle anlatmıştı: "Lisede okurken bir arkadaşımızın elinde Fuzuli Divanını görmüştüm. Bir sözlük vasıtası ile divanı okumaya başladım. Bir gün kitabın asıl sahibi arkadaşımdan kitabı istemiş, arkadaşım da kitabı isteyince ben bir hafta içinde Fuzûli divanını ezberledim. Hatta Şiirinin birisine tahmis yazmıştım. Fuzûli Divanını teslim ettikten sonra Yunus Emre'yi, Niyazi Mısri'yi de lise yıllarımda okudum..."

Kendisiyle yapmış olduğumuz bir söyleşide de edebiyatla tanışıklığının ortaokul yıllarında başladığını söyler. Öğrenciye edebiyatı sevdiren insanların başında öğretmenleri geliyor olsa gerek ki Cumali Ünalđı Hasannebioğlu'du bunu Şöyle anlatır: "Ortaokul ve lise yıllarında Őiirle ilgim, daha çok kişisel çabalarımın sonucu olarak gündemime girdi. Özellikle ortaokul yıllarımda Türkçe öğretmenim *Fatma Layık*, Edebiyat zevkimin oluşmasında öncü bir çaba göstermiştir. Lise 1. Sınıfta *Adile Türkmen* adında bir edebiyat öğretmenimiz vardı yazdığım bir kompozisyonu çok beğendiği için okulun çıkardığı *Yeni Adım* adındaki aylık sanat dergisinde yayınladı. Daha sonraki yıllarda, biz de, bir veya iki sayı çıkan dergiler çıkardık ya da başka bir arkadaşımız yine bizim sınıftan *Zülfikar Sezen*'in çıkardığı *Dal* diye bir dergi vardı, onda yazdık. Ama asıl önemli olan İstanbul ve Ankara'da yayınlanan sanat dergilerinde Őiirlerimin yer bulması oldu. Bunlardan *Hareket* dergisi, *Defne* dergisi gibi bugün de önemli olduğunu düşündüğüm dergileri sayabilirim."¹

Bir gencin lise öğrencisi olduğu bir dönemde önemli edebiyat dergileri arasında bulunan *Defne*, ve *Hareket* dergisinde Şiirinin yayınlanması, Şairin bundan sonraki edebiyat penceresinden bakışını da değiştirecektir.

Bir insan yedisinde ne ise yetmişinde de odur sözü Şairler için ne kadar geçerlidir bilmiyorum ama Cumali Ünalđı Hasannebioğlu'nun bıyıklarının henüz yeni terlemeye başladığı zamanlarda yazmış olduğu üç rubaiye ulaştık. Muhtemelen Şair bu ruabaileri lise yıllarında yazmıştır.

1 Cumali Ünalđı Hasannebioğlu, (Konuşturan: Tayyib Atmaca) "Şiir ve Gelenek Üzerine Konuşmalar/yirmi dört", *Hece Taşları* S. 58, 2019, s. 8.

Bu rubailerden de yola çıkarak şöyle diyebiliriz: Bir şiir ne zaman yazılırsa yazılsın okunduğunda yeni bir şiir gibi hâlâ insana dokunuyorsa o şiir yetmiş bir şiirdir. İşte her şaire nasip olmayan Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu'nun o yaşlardaki rubailerini okuyunca bana hak vereceğinizi düşünüyorum:

“Sen uykudan uyan ki cümle âlem uyansın
Her dem hayâl edilen hayâl âlem yaşansın
Ufacık dünya gibi senin elinde kanmak
Bir ömürde bir kez aç yürekler parçalansın.

Karanlık gecelerde koy kalbin kandil olsun
El ayağın el ayak, göz dilin göz dil olsun
Beyaz mendil sallarlar sıladan yolculara
Saçlarını yele ver elimde mendil olsun...”
Dal Dergisi 1966, Malatya

“Karanlık gecelerin tek yıldızını alma,
Ya Rab! Bizi cümle çirkefler içre salma,
Buram buram “âmin” yükseldi; bu gün Regâib,
Ey mübarek gün, uza çağlar boyu; kısılma!”
Hareket Dergisi 1967

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu şiirlerinin yerel ve ulusal dergilerde yayınlanmaya başlamasından yaklaşık 10-12 yıl sonra edebiyat dünyasında bu gün bile adı hafızalarda bir kitapla okurunu selamlar. İşte kitabın adı *Çerağ*'dir. İlk baskısı 1979 yılında *Düşünce* Yayınları arasında çıkar. Bu kitap *Elif*, *Be*, *Te*, şeklinde üç başlıklı şiirlerden oluşur. Şairin, *Defne* ve *Hareket* dergilerinde dergilerinde hangi şiirleri yayımlandı onları bilmiyoruz ama şair; *Çerağ* kitabı ile birlikte adı iyi şairler arasında anılmaya başlayan bir şair olur.

Lise yıllarında başladığı şiir yolculuğunu üniversite yıllarında da sürdüren şair, sabırla kozasını ören bir ipek böceği olmuş ve *Çerağ* ile de kelebek olup kozasından çıkmıştır.

Bir kitabın *Münâcât* ve *Nâ't* ile başlaması da ayrıca “tedrisimi tamamladım” manasına gelir.

TDK sözlüğüne göre Münâcât: “Yakarış. Divan edebiyatında Tanrı'yı öven şiir türü veya şiirin bir bölümü.” Anlamını taşımaktadır.

Sözümüzün başında şairin lise yıllarında Fuzûlî Divanını ezberlediğini söylemiştik. Arada yıllar

geçiyor ve şair beslendiği damara yani kendi köklerine doğru ister istemez yolculuğa çıkıyor. İşte kitaba *Münâcât* ile başlaması da kendi köklerine bağının ispatı niteliğindedir.

yöneler ya yüreğim rahm'ine bir kupa baldırandır
hüznüm erir

eritir gibi med-cezir bir suyu, dünyaya tutanan
yüzüm erir

harf erir, kelime erir; erir de akkor bir metâl olur
cümlelerim

yakarış kıcılımları ağır, düşmeden toprağa sö-
züm erir

.....

bu münâcât göğeri, affolma topraklarına uzatmış
boynunu umudun

bir şiir menekşesi arz olunur niyaz ellerine, tek çö-
züm erir²

TDK sözlüğüne göre Naat ise: “Bir şeyin niteliklerini övme. Edebiyatta Hz. Muhammed'in niteliklerini övmek, ondan şefaahat dilemek amacıyla yazılan kaside.” Şeklinde söylenmektedir.

Fuzûlî'nin Su kasidesi yazıldığı günden beri bütün şairleri etkilemiştir. Belki de şairler bu şiirden aldıkları ilhamla Na't yazma geleneğini sürdürür. Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu da bunu yapıyor.

ey, onaylanmış bir yolculuk gibi hayatı örten üs-
tümüze

sabra ve namaza sarıp yüreğimizi aşkı göğerten
üstümüze

.....

doğdun, bir bahar yürüdü dünyanın damarları-
na; yeryüzü aydınlandı

Kur'an ve Hadis'i enleme boylam gibi çekerken
üstümüze (s.20)

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu, Sezai Karakoç'un: “Gelin gülle başlayalım atalara uyarak/Baharı koklayarak girelim kelimeler ülkesine” dediği gibi divan şiirinden aldığı ilhamla *Çerağ*'ın *Elif* bölümünde; *İsyân Gazeli*, *Külüng*, *Kıyam*, *Öfke*, *Uçmazlanır Kalp Kuşlar*, *Akdeniz'i Seyreleyip Beşleme*, *Akdeniz'e Bakarak Bir Söylev*, *Göç*, *Ariyen Rübâisi*, şiirleriyle her ne kadar da aruz kalıplarına ve hece şiiri ayak ve duraklarına uymasa da bu şiirleri okurken hem aruzun hem hecenin o ritmik ses dokusuyla buluşturuyor okuyucuyu. Bana kalırsa

² Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu, *Andolsun Aşka*, Beyan Yayınları, İstanbul 2010.

şairin, bilinç altında kendisi istese de istemese de aruz ve hece kendini unutturmamak için bir kuş gibi gelip şairin yüreğine konuyor ve şair de bu ilham kuşlarını ağırlamaktan hoşnut oluyor. Şairin ikinci kitabı *Bir Gecenin Şiiri*'nde de *Münâcât* (her ne kadar da serbest şiir olsa da), *Nâ't*, *Regaib Kasidesi*, *Kargış*, şiirlerinin yanı sıra *Kendini Yusuf Gören* kitabında, *Hacılarkın Yetmişbeş*, *Baskın*, şiirleri de "bu sürgünü bir süreği" şiirlerdir. Yine *Andolsun Aşka* kitabında, *Zünnar*, *Çığ*, *Kalit*, *Doğaçlama*, *Geceye Övgü*, *Tuyuğ*, *Cinas* şiirlerini de şairin şiirindeki geleneksel damarından sürgün veren şiirler olarak görüyorum. Şairin *Bir Gecenin Şiiri* kitabına tekrar dönüp, *Na't*'ını okuduktan sonra hem bu şiir hakkında hem de Cumali Ünal'dı Hasannabioğlu şiirleri hakkında düşüncelerimizi belirteceğiz.

*Giderken güzellik ülkesine bu kara yüz beni
yedi kat yerin dibine sokacak yüzdeyüz beni*

*etim, kanım ve insanım, geldim kapına çaresiz
görünmez beden yarası, görünür yüzdre yüz beni*

*al beni günahlarım, her gün dağıt ve topla beni
yakmasa gönül nârım, ey derim yüz de yüz beni*

*dünyaya bulanmışım, bağışlanma umudu söz
deryâda atılmış ceset, kolum kanadım yüz beni*

*yedi kat yerin dibine sokar mı yüzdeyüz beni
giderken güzellikler ülkesine bu kara yüz beni* (s. 77)

Bu şiir üzerinde ayrıca durulması gerektiğini düşündüm. Nasıl düşünmeyeyim ki; şiiri okurken şiir bir yanı ile halk edebiyatında kullanılan *Cinas*'ı diğer taraftan sizi Kerkük türkülerine götürür. Önce tecnis nedir de değildir onu bir bulalım o zaman:

"Tecnis (*Cinas* özellikle belagat kitaplarında müstakil bir başlık altında ele alınmış ve *Tanzimat*'a kadar bir hüner olarak görülmüştür. Türk şiirini inceleyen çağdaş kaynaklarda ise tecnisin klasik edebiyata ait bir söz sanatı olduğu ve aşıklar tarafından da *cinasin* kullanıldığı ifade edilmektedir. Temel anlam olarak söylenişleri ve yazılışları bir, anlamları ayrı iki kelimenin bir arada kullanılmasına *cinas* veya *tecnis* denilmekte olduğu bilinmektedir."³

3 Metin Özarlan, *Aşık Tarzı Şiir Geleneginde Tecnis*, 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, (<https://www.kulturportali.gov.tr/mrepo/eKitap/eb-asiktarzi/4/>)

Cumali Ünal'dı Hasannabioğlu'nun şiirindeki gelenek damarlarını araştırırken hece şiirinde de ayağı anlatmadan da geçemeyiz elbette. "Ayak şiirde ahengi sağlamanın yanında anlam bütünlüğünün kurulmasına da yardımcı olmaktadır. Bu bilgiler ışığında birbirlerinden habersiz iki aşık, aynı ayak ve aynı konuda birbirine fevkalâde yakın şiirler söyleyebilirler."⁴

Şairin şiirini, şairlerin yanı sıra türküler de besler. Pop, rock, rap, caz ve türü müzikler şairi ne kadar etkiler orasını bilmem. Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu bu şiirindeki "yüz" ayağını beş farklı manada kullanarak şiire ayrı bir zenginlik katmıştır. Şiir, şiirse her şair/okura mutlaka dokunur. Şairin *Andolsun Aşka -bütün şiirleri*-ni okurken 'bu şiiri de neden kitaba almış' diyebileceğim şiire rastlamadım.

Hani atalar "*Otu çek köküne bak*" derler. Bir de eski zaman kadınları yoğur çalarken kendi mayaları kalmamışsa yoğurduna güvendiği birisinden mayalık yoğur isterlerdi. Yoğurdun mayası yoğurtsa elbette şiirin mayası da şiirdir.

İşte Cumali Hasannebioğlu da ilk şiir mayasını Fuzûlî'den aldığından yazdığı şiirlerin bir yanının geleceğe, bir yanının da geleceğe yaslandığını görürüz. Onun ilk şiirleriyle son şiirlerini karşılaştırmaya çalıştığımızda aradaki farkı hissetmeyiz. Çünkü o şair olmak için Fuzûlî'nin divanını ezberleyen bir şairdir. Günümüzde şair olarak bilenen kaç şair bir divan ezberlemiş ve de divan şairlerini baştan sona okumuştur bilmiyorum.

Şiirlerinde ince işçiliği üzerinde başka dostları başka şeyler söylemişlerdir. Biz sadece gelenek penceresinden bakarak onun şiirinin bendeki karşılığını anlatmaya çalıştım. Onun şiiri bereketli topraklar gibidir. Ne ekerse onu biçmeye devam ediyor.

Cumali Ünal'dı Hasannebioğlu, hem bir insan hem şair olarak gelecek nesillere örnek olacak şahsiyetler arasında yerini alacaktır.

Yazımızı okuyup bitirdikten sonra da merhum Abdurrahman Kızılay'ın *Dede Gene-Mazan Hoyratı*'nı dinleyerek hem yüzünüzü şiire döndermiş hem de ruhunuza ikramda bulunmuş olursunuz vesselam.

4 Umay Günay, *Halk Şiirinde Ayak Konusunda Düşünceler*, (<https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=8&Sayfa=31>)

